

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

YUCOM
Komitet pravnika
za ljudska prava

ДРУШТВО
СУДИЈА
СРБИЈЕ

JUDGES'
ASSOCIATION
OF SERBIA

VODIČ KROZ PRAVNO UREĐENJE BRAKA

(SKLAPANJE I RAZVOD BRAKA,
POVERAVANJE DECE,
DEOBA IMOVINE)

OTVORENA
VRATA
PRAVOSUĐA

Izdavač

Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM

Kneza Miloša 4, 11103 Beograd

www.yucom.org.rs

Za izdavača

dr Katarina Golubović

Autori

Jelisaveta Pavlović Nikolić, sudijska pomoćnica u Višem sudu u Beogradu

Marko Dejanović, Društvo sudija Srbije

Darko Mlinar, Društvo sudija Srbije

Saradnik

Momčilo Živadinović, Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM

Lektura i korektura

Teodora Todorčić Milićević

Dizajn

Ivana Zoranović

Priprema i štampa

Dosije studio, Beograd

Tiraž

750 komada

ISBN-978-86-82222-16-3

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

Publikacija „Vodič kroz pravno uređenje braka (sklapanje i razvod braka, poveravanje dece, deoba imovine)“ nastala je kao realizacija aktivnosti Komiteta pravnika za ljudska prava (YUCOM) u okviru projekta „Otvorena vrata pravosuđa“, koji realizuje YUCOM uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Stavovi izneti u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

VODIČ KROZ PRAVNO UREĐENJE BRAKA

(sklapanje i razvod braka,
poveravanje dece, deoba imovine)

SADRŽAJ

UVOD	7
ŠTA JE BRAK?	8
SKLAPANJE BRAKA.	9
SMETNJE ZA SKLAPANJE BRAKA	10
PRAVNE POSLEDICE I DEJSTVA SKLAPANJA BRAKA	12
IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA – POSEBNA I ZAJEDNIČKA IMOVINA SUPRUŽNIKA	12
Deoba zajedničke imovine.	14
Odgovornost za obaveze.	15
Ugovori između supružnika.	15
PRESTANAK BRAKA	16
RAZVOD BRAKA	17
SPORAZUMNI RAZVOD BRAKA	19
RAZVOD BRAKA PO TUŽBI	24
TROŠKOVI	27
POSLEDICE RAZVODA	30

PODELA IMOVINE.	30
PROMENA PREZIMENA	31
UPIS RAZVODA U MATIČNE KNJIGE.	31
VRŠENJE RODITELJSKOG PRAVA I IZDRŽAVANJE DECE.	33
PRAVO STANOVANJA (HABITATIO)	35
IZDRŽAVANJE SUPRUŽNIKA NAKON PRESTANKA BRAKA	36

UVOD

Porodica je najuža zajednica ljudi i kao takva predstavlja temelj svakog društva. Ona je istovremeno složena celina koju čine članovi između kojih postoje bliže i dalje veze. Da bismo je bolje razumeli i više cenili, autori ovog vodiča su odlučili da čitaocima predstavljaju pravne aspekte njenog nastanka, podele i prestanka, s fokusom na brak, kao zakonom uređenu zajednicu života. **Vodič kroz pravno uređenje braka** napisan je tako da na jednostavan i građanima pristupačan način pruži bitne informacije u vezi s regulativom koja se odnosi na ovaj institut, počevši, naravno, od njegovog sklapanja. Koliko god da je sklapanje braka lep i značajan čin, njegovi pojedini aspekti nisu nužno podjednako prijatni. Misli se, pre svega, na prestanak braka, s posebnim osvrtom na razvod, koji, s pravne strane, ponekad može predstavljati pravi izazov za supružnike, ali i organ pred kojim se razvode.

Iako mogu da predstavljaju bitne aspekte porodičnih odnosa, utvrđivanje i osporavanje očinstva i materinstva, brakovi s elementom inostranosti, kao i nasilje u porodici, zbog njihove složene i specifične prirode, neće biti obrađeni u ovom vodiču, već će im pažnja biti posvećena drugom prilikom.

Nadamo se da će ovaj vodič biti od koristi za bolje razumevanje najvažnijih prava i obaveza koje institucija braka nosi sa sobom.

ŠTA JE BRAK?

Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca, koja se može sklopiti samo na osnovu slobodnog pristanka budućih supružnika koji se daje pred državnim organom.

Brak se sklapa radi ostvarivanja zajednice života supružnika, a supružnici su dužni da vode zajednički život, kao i da se uzajamno poštuju i pomažu.

Vanbračna zajednica

Vanbračna zajednica je trajnija zajednica života žene i muškarca između kojih nema bračnih smetnji, a deca rođena izvan braka imaju jednaka prava kao deca rođena u braku. Za vanbračnu zajednicu važe ista pravila kao i za brak, a zahteva se i ispunjenost uslova da nijedan od vanbračnih partnera nije istovremeno u braku s nekim licem van vanbračne zajednice, kao i da nema bilo koje druge bračne smetnje.

Vanbračna zajednica izjednačena je s brakom u svemu sem u nasleđivanju – dok će bračni partner, prema zakonu, naslediti preminulog supružnika, vanbračni partner, prema zakonu, nema pravo nasleđivanja.

SKLAPANJE BRAKA

Brak sklapaju dva lica različitog pola davanjem izjava volje pred matičarem.

Budući supružnici podnose usmeni ili pismeni zahtev za sklapanje braka matičaru opštine u kojoj žele da sklope brak. Matičar zatim, na osnovu izjava budućih supružnika, priloženih isprava i na drugi način, utvrđuje da li su ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka. Ako je budući supružnik ranije bio u braku, podneće dokaz da je prethodni brak prestao ukoliko ta činjenica nije upisana u matičnu knjigu rođenih. Ukoliko matičar ustanovi da su ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka, s budućim supružnicima će odrediti dan sklapanja braka, nakon čega će im predložiti pravne posledice sklapanja braka i ujedno im preporučiti da se upoznaju i s drugim aspektima zaključenja braka, kao što su sporazum o prezimenu i mogućnosti i prednosti planiranja porodice.

Ako se podnosioci zahteva za sklapanje braka ne pojave u vreme koje je dogovoreno s matičarem, a izostanak ne opravdaju, smatra se da su odustali od sklapanja braka, što će matičar i konstatovati.

Sâm čin sklapanja braka počinje utvrđivanjem identiteta svedoka (kumova) i budućih supružnika, nakon čega matičar podnosi izveštaj da su oni pristupili sklapanju braka, kao i da su za punovažnost njihovog braka ispunjeni svi zakonom propisani uslovi. Matičar će potom svakog od budućih supružnika pitati da li slobodno pristaje da sklopi brak, a nakon što oni daju potvrdne izjave, matičar će proglasiti da je brak sklopljen.

Po sklapanju braka, matičar će upitati supružnike kakav su sporazum postigli o prezimenu. Supružnici se mogu sporazumeti tako da svaki od njih zadrži svoje prezime, da uzme prezime drugog supružnika umesto svog ili da svom prezimenu doda prezime drugog supružnika, to jest prezimenu drugog supružnika doda svoje prezime. Nakon toga, supružnici stavljaju potpis na matičnu knjigu venčanih, čime su ispunjeni svi formalni uslovi za sklapanje braka.

SMETNJE ZA SKLAPANJE BRAKA

Svako je slobodan da bira osobu s kojom će sklopiti brak. Međutim, Porodičnim zakonom su propisane i smetnje za sklapanje braka, čiji se izostanak podrazumeva ukoliko budući supružnici imaju nameru da zaključe brak.

Smetnje za sklapanje braka su:

- bračnost – brak ne može sklopiti lice koje je već u braku;
- nesposobnost rasuđivanja – lice koje nije sposobno za rasuđivanje ne može sklopiti brak;
- srodstvo, koje može biti trojako:
 - ▶ krvno srodstvo – krvni srodnici u pravoj liniji (direktni potomci i direktni preci) ne mogu sklopiti brak ni pod kojim uslovima, dok, kada su u pitanju krvni srodnici u pobočnoj liniji, zabrana glasi tako da brak ne mogu sklopiti rođeni brat i sestra, brat i sestra po ocu ili majci, stric i sinovica, ujak i sestričina, tetka i bratanac, tetka i sestrić,

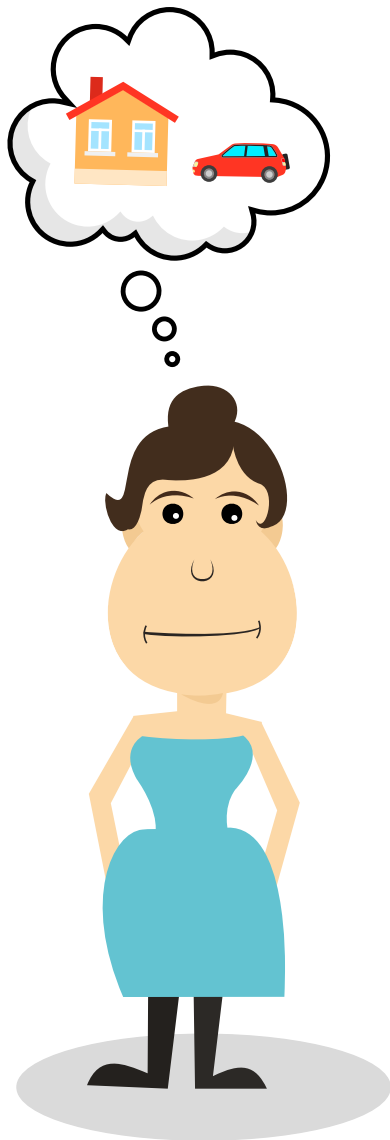
deca rođene braće i sestara, kao i deca braće i sestara po ocu ili majci;

- ▶ adoptivno srodstvo – srodstvo zasnovano usvojenjem predstavlja smetnju za sklapanje braka istovetno krvnom srodstvu;
- ▶ tazbinsko srodstvo – smetnja za sklapanje braka se odnosi na tazbinske srodnike u prvom stepenu prave linije, to jest na svekra i snahu, zeta i taštu, očuha i pastorku i maćehu i pastorka, s tim što ova smetnja nije uvek apsolutnog karaktera, već sud iz opravdanih razloga može dozvoliti sklapanje braka između ovakvih srodnika;

■ starateljstvo – staratelj i štitićenik ne mogu sklopiti brak;

■ maloletstvo – brak ne može sklopiti lice koje nije navršilo 18. godinu života, ali sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka maloletnom licu koje je navršilo 16. godinu života, a koje je dostiglo telesnu i duševnu zrelost potrebnu za vršenje prava i dužnosti u braku;

■ sloboda volje – samo lice čija je volja slobodna može sklopiti brak, što znači da prinuda, pretnja i zabluda predstavljaju smetnje za zaključenje braka.

PRAVNE POSLEDICE I DEJSTVA SKLAPANJA BRAKA

Prva bitna posledica sklapanja braka je ostvarivanje zajednice života supružnika. Supružnici su dužni da vode zajednički život i da se uzajamno poštuju i pomažu, da sporazumno određuju mesto stanovanja, da odlučuju o vođenju zajedničkog domaćinstva, da se pod propisanim uslovima uzajamno izdržavaju i tako dalje. Zakonom su uređena i brojna važna pitanja od značaja za imovinskopravne odnose (između) supružnika, kao i pravila o ugovorima koje supružnici mogu zaključivati između sebe.

Druga bitna posledica jeste sticanje zajedničke imovine supružnika radom tokom trajanja zajednice života.

IMOVINSKI ODNOSI SUPRUŽNIKA – POSEBNA I ZAJEDNIČKA IMOVINA SUPRUŽNIKA

Posebna imovina je sva imovina koju je supružnik stekao pre sklapanja braka i on tom imovinom može samostalno upravljati i raspolagati. Posebnu imovinu supružnika predstavlja i imovina koju je jedan supružnik stekao tokom trajanja braka poklonom, nasleđem ili drugim pravnim poslom kojim se pribavljaju isključivo prava.

Zajednička imovina podrazumeva imovinu koju su supružnici stekli radom u toku trajanja zajednice života u braku i kojom oni upravljaju i raspolažu zajednički i sporazumno. Postoji zakonska pretpostavka da je svaki supružnik ravnopravno učestvovao u sticanju zajedničke imovine, odnosno da je udeo svakog supružnika u zajedničkoj imovini $1/2$. U slučaju da supružnici tokom braka kupe nepokretnost i, kao što je često u praksi, da se samo jedan supružnik uknjiži kao vlasnik nepokretnosti s udelom $1/1$, pretpostavlja se da su oba supružnika vlasnici nepokretnosti sa po $1/2$, bez obzira na to što drugi supružnik nije upisan u javne knjige. Udeo jednog supružnika može, međutim, biti veći od udela drugog. Veći udeo jednog supružnika može poteci od njegovih većih ostvarenih prihoda, vođenja poslova u domaćinstvu, staranja o deci ili drugih okolnosti. Supružnik ne može raspolagati svojim udelom u zajedničkoj imovini niti ga može opteretiti pravnim poslom među živima. Supružnici mogu svoje imovinske odnose urediti i bračnim ugovorom.

Imovina koju su vanbračni partneri stekli radom u toku trajanja zajednice života u vanbračnoj zajednici predstavlja njihovu zajedničku imovinu. Za imovinske odnose vanbračnih partnera važe pravila o imovinskim odnosima supružnika.

Da li ste znali?

Da bi supružnici sticali zajedničku svojinu, nije potrebno da oba bračna druga rade, to jest zarađuju, niti da imaju jednake prihode. U sticanju zajedničke imovine vrednuje se privređivanje u širem smislu – vođenje domaćinstva, staranje o deci, omogućavanje bračnom drugu da se u potpunosti usredsredi na posao preuzimanjem na sebe takozvanih kućevnih obaveza.

Deoba zajedničke imovine

Deoba zajedničke imovine ima za cilj utvrđivanje suvlasničkog udela svakog supružnika u zajedničkoj imovini. Deoba se može vršiti i za vreme trajanja braka i nakon njegovog prestanka. Nakon deobe zajedničke imovine, udeo svakog supružnika postaje njegova posebna imovina.

Da li ste znali?

Dovoljno je da sporazum o deobi kojim supružnici utvrđuju svoje suvlasničke udele u zajedničkoj imovini bude sačinjen u pisanoj formi, odnosno ne mora biti overen od strane javnog beležnika, pošto se njime ne vrši promet.

Deobu zajedničke imovine mogu zatražiti supružnici, naslednici preminulog supružnika i poverioci onog supružnika iz čije se posebne imovine nisu mogla namiriti njihova potraživanja.

Deoba može biti sporazumna i sudska.

- **Sporazumna deoba** podrazumeva postojanje dogovora supružnika o načinu deobe zajedničke imovine, koji mora biti zaključen u obliku isprave koja se overava kod javnog beležnika.
- **Sudska deoba** se sprovodi u slučaju da supružnici ne mogu da se dogovore o deobi zajedničke imovine.

Odgovornost za obaveze

Imovinskopravna odgovornost supružnika za preuzete obaveze takođe zavisi od prirode tih obaveza.

- Za **sopstvene obaveze** preuzete pre ili nakon sklapanja braka odgovara supružnik koji ih je preuzeo svojom posebnom imovinom, kao i svojim udelom u zajedničkoj imovini.
- Kada su u pitanju **zajedničke obaveze**, odnosno obaveze preuzete radi podmirenja potreba zajedničkog života u braku, kao i obaveze koje po zakonu terete oba supružnika (poput obaveze zajedničkog vršenja roditeljskog prava kada supružnici vode zajednički život, obaveze plaćanja poreza na zajedničku imovinu, iako je samo jedan od supružnika obveznik plaćanja poreza), supružnici odgovaraju solidarno svojom zajedničkom i posebnom imovinom. Solidarna odgovornost znači da supružnici zajedno odgovaraju za obaveze, ali da svaki supružnik može biti zasebno pozvan na ispunjenje određene obaveze u celosti.

Ugovori između supružnika

Bračni ugovor

Bračni ugovor je sporazum kojim supružnici, odnosno budući supružnici, mogu urediti svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini. Ugovor se zaključuje u formi isprave koja se overava pred javnim beležnikom i njime se isključuje zakonski režim zajedničke svojine.

Ugovor o upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom

U pitanju je ugovor na osnovu kog će jedan od bračnih drugova upravljati i raspolagati celokupnom zajedničkom imovinom ili nekim njenim delovima, a može biti zaključen i tako da se odnosi samo na upravljanje ili samo na raspolaganje ili samo na pojedine poslove upravljanja i raspolaganja. Zaključuje se u istoj formi kao bračni ugovor.

Ugovor o poklonu

Ako brak prestane razvodom ili poništenjem, ne vraćaju se uobičajeni pokloni koje su supružnici učinili jedan drugome u toku trajanja zajedničkog života u braku, ali se vraćaju oni pokloni čija je vrednost nesrazmerno velika u odnosu na vrednost zajedničke imovine supružnika, a koje su supružnici učinili jedan drugom u toku trajanja zajedničkog života u braku.

PRESTANAK BRAKA

Brak može prestati na jedan od tri načina: smrću supružnika, poništenjem i razvodom braka.

Smrt supružnika, jednog ili oba, predstavlja prirodni način prestanka braka. Danom smrti jednog od supružnika prestaje i brak koji je među njima postojao.

Do **poništenja braka** može doći ukoliko prilikom zaključenja braka nisu ispunjene pretpostavke za njegovo postojanje (različitost polova, saglasnost volja i zaključenje braka pred

matičarem), ako je postojala neka od smetnji za njegovu punovažnost (videti smetnje za zaključenje braka) i ako brak nije sklopljen radi ostvarivanja zajednice života supružnika. Postupak za poništenje braka pokreće se tužbom.

Razvod braka predstavlja jedini pravni način za prestanak punovažno zaključenog braka tokom života supružnika. Supružnici mogu tražiti razvod braka ukoliko su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili ako se objektivno ne može ostvariti zajednica života supružnika. Odluku o razvodu braka može doneti jedino, po zakonu nadležan, sud. Postoje dva načina za razvod braka: sporazumni razvod braka i razvod braka po tužbi jednog od supružnika.

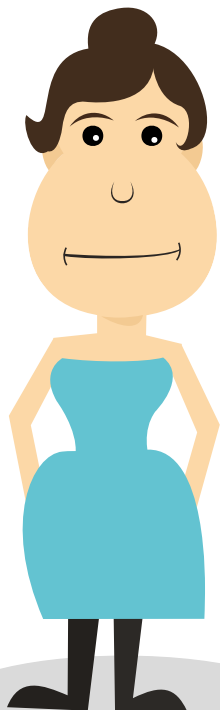
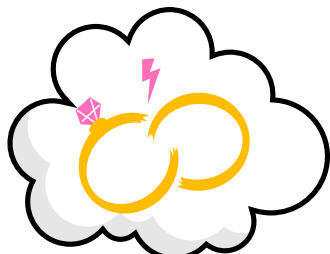
RAZVOD BRAKA

Pri razvodu braka, uobičajeni sled okolnosti je taj da prvo prestane bračna zajednica među supružnicima, mada praksa poznaje primere razvoda braka i dok postoji zajednica života.

Ukoliko između supružnika prestane zajednica života, a brak još uvek nije razveden, imovina koju svaki supružnik stekne nakon prestanka zajednice života smatra se posebnom imovinom supružnika.

U zavisnosti od odnosa supružnika, to jest od toga da li među supružnicima postoji ili ne postoji saglasnost oko svih bitnih pitanja vezanih za razvod braka (podela zajedničke imovine, starateljstvo nad decom, izdržavanje), postupak za razvod braka se može pokrenuti:

- predlogom za sporazumni razvod braka ili
- tužbom za razvod braka.

Predlog za sporazumni razvod braka, kao i tužba za razvod braka, podnose se nadležnom osnovnom sudu:

- prema prebivalištu tuženog (samo u slučaju tužbe za razvod braka) ili
- prema poslednjem zajedničkom prebivalištu supružnika (važi i za predlog za sporazumni razvod braka i tužbu za razvod braka).

Koji sud je nadležan za koju teritoriju navedeno je u članu 3. Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava.

Ukoliko supružnika prilikom razvoda braka zastupa advokat, potrebno je da punomoćje koje se izdaje advokatu bude overeno i da u njemu bude naznačen razlog zbog kojeg se zahteva razvod braka (član 221. Porodičnog zakona).

Da li ste znali?

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u periodu 2017–2021. godine broj zaključenih brakova u Republici Srbiji u proseku iznosi 32.859, dok prosečan broj razvedenih brakova u posmatranom petogodišnjem periodu iznosi 9.727.

SPORAZUMNI RAZVOD BRAKA

Sporazum o razvodu braka predstavlja izraz autonomije volje supružnika. Supružnici, budući da su saglasnošću volja uz posredstvo državnih organa (matičara) zaključili brak, isto tako, saglasnošću volja, mogu brak i razvesti, uz posredstvo državnih organa (suda). Da bi ova saglasnost volja imala dejstvo, moraju biti ispunjeni određeni uslovi. Sporazum o razvodu braka mora biti sačinjen u pisanoj formi i dostavljen nadležnom sudu. Obavezni elementi sporazuma o razvodu braka su **sporazum o deobi zajedničke imovine i sporazum o vršenju roditeljskog prava**.

Sporazum o deobi zajedničke imovine

Celokupna imovina koja je stečena radom supružnika tokom trajanja bračne zajednice smatra se zajedničkom imovinom supružnika. Kako bi sporazum o razvodu braka bio potpun, neophodan je pismeni dogovor supružnika o tome na koji način izvršiti deobu zajedničke imovine koju su stekli tokom braka (videti deo o imovinskim odnosima supružnika).

Sporazum o vršenju roditeljskog prava

Ukoliko supružnici imaju zajedničku decu, obavezni element sporazumnog razvoda je i **sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava**, odnosno dogovor da li će roditelji zajednički čuvati, vaspitavati i izdržavati decu ili će to činiti samo jedan roditelj, u kom slučaju je potrebno dogovoriti i visinu doprinosa izdržavanju dece koje treba da plaća roditelj s kojim deca ne žive, kao i način na koji će drugi

roditelj održavati lični odnos s decom. To se, pre svega, odnosi na maloletnu decu, ali će se primeniti i na punoletnu decu koja su na redovnom školovanju do navršene 26. godine života ili su nesposobna za rad usled bolesti ili zaostalosti u razvoju, dok se ne osposobe za rad. Ukoliko supružnici ne zaključe ovaj sporazum ili ako sud proceni da sporazum nije u najboljem interesu dece, odluku o poveravanju dece jednom od roditelja, njihovom izdržavanju i održavanju ličnih odnosa drugog roditelja s decom doneće sud. Prilikom donošenja odluke o poveravanju dece jednom od roditelja, deca starija od 10 godina mogu se sama izjasniti s kojim od roditelja žele da žive.

Postupak pred sudom je hitan i javnost je isključena iz učešća u postupku. Sud će, na osnovu predloga, doneti presudu o razvodu braka bez preispitivanja razloga za razvod. Sporazum supružnika o deobi zajedničke imovine unosi se u izreku presude kojom se brak razvodi, dok se sporazum o vršenju roditeljskog prava unosi u izreku presude samo ukoliko sud proceni da je takav sporazum u najboljem interesu deteta/dece. Sud je svakako dužan da presudom odluči o vršenju roditeljskog prava. Po pravilu, ovaj postupak se završava na jednom ročištu i supružnici se mogu odreći prava na žalbu, te tako presuda odmah postaje pravnosnažna.

U predlogu za sporazumni razvod braka treba navesti naziv suda kojem se predlog podnosi, podatke o identitetu i adresi stanovanja podnosioca, poslednje zajedničko prebivalište supružnika, ime punomoćnika ako ga stranke imaju, konstataciju kada je brak zaključen i pred matičarem koje opštine, šta je od imovine stečeno u braku, sporazum o deobi imovine, da li su deca rođena u braku, sporazum o vršenju starateljstva, kao i predlog presude. Uz predlog za sporazumni razvod braka dostavljaju se izvod iz matične knjige venčanih

i izvod iz matične knjige rođenih za decu, kao i punomoćja ukoliko jednog ili oba supružnika zastupa punomoćnik.

Predlog za sporazumni razvod braka podnosi se na šalteru nadležnog suda ili preporučenom poštom i mora biti potpisan od strane oba supružnika, odnosno njihovih punomoćnika. Nakon toga, strankama, odnosno njihovim punomoćnicima, stići će poziv na ročište radi sporazumnog razvoda braka. Rok za zakazivanje ročišta je 15 dana nakon podnošenja predloga, ali, u zavisnosti od opterećenja suda, u praksi zakazivanje ročišta može trajati i duže. Postupak se po pravilu završava na jednom ročištu, iz kojeg je isključena javnost. Stranke se na ročištu mogu odreći prava na žalbu i time presuda o razvodu braka postaje pravnosnažna danom donošenja, a primerak presude se naknadno dostavlja strankama.

PRIMER PREDLOGA ZA SPORAZUMNI RAZVOD BRAKA

Prvom osnovnom sudu u Beogradu

Bulevar Nikole Tesle 42a, Beograd

PREDLOG ZA SPORAZUMNI RAZVOD BRAKA

Predlagači: ime, prezime, JMBG _____, adresa, kao i ime, prezime i adresa punomoćnika ako ga ima, i ime, prezime, JMBG _____, adresa, kao i ime, prezime i adresa punomoćnika ako ga ima.

Predlagači su zaključili brak u Beogradu pred matičarem Opštine Vračar, dana __. __. __. godine.

Dokaz: izvod iz matične knjige venčanih

Poslednje zajedničko prebivalište supružnika je bilo na adresi _____.

Tokom trajanja bračne zajednice došlo je do poremećaja bračnih odnosa.

Stranke u braku dobile su dvoje dece, i to ćerku _____, rođenu __. __. __. godine i sina _____, rođenog __. __. __. godine.

Dokaz: izvodi iz matične knjige rođenih

Predlagači su saglasni da se brak sporazumno razvede i saglasni su da majka/otac samostalno vrši roditeljsko pravo / zajednički vrše roditeljsko pravo. Predlagači su saglasni da otac/majka zajednički plaća/-ju na ime izdržavanja dece mesečni iznos od _____ dinara za svako dete počev od _____ pa sve dok postoje zakonski razlozi. Predlagači će zajednički urediti viđanje s decom, što češće i u skladu s mogućnostima oca/majke i dece.

Tokom braka predlagači su/nisu stekli zajedničku imovinu i to: _____ (pobrojati).

Dokaz: registracioni podaci za kola, izvod iz katastra nepokretnosti

Predlagači su se sporazumeli da stečenu imovinu podele na sledeći način: pokretne stvari (uneti dogovor koje stvari pripadaju kome), dok su se sporazumeli da će stečenu nepokretnost (uneti dogovor oko nepokretnosti).

Na osnovu izloženog, predlažemo da sud donese sledeću

PRESUDU

RAZVODI SE brak zaključen dana __. __.____. godine između _____ i _____, na osnovu sporazuma.

Otac/majka će samostalno vršiti roditeljsko pravo / Roditeljsko pravo će zajednički vršiti oba roditelja.

OBAVEZUJE SE otac/majka da na ime izdržavanja maloletne dece _____ plaća mesečni iznos od _____ dinara i to do desetog u mesecu za prethodni mesec, na račun _____.

Otac/majka će se, radi održavanja ličnih kontakata, s maloletnom decom viđati kad god je to moguće i u skladu s obavezama i mogućnostima deteta i roditelja.

Predlagači su se sporazumeli da svu pokretnu imovinu podele _____, a da nepokretnu imovinu _____.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Predlagači // potpisi punomoćnika ukoliko stranke imaju punomoćnika:

ime i prezime

ime i prezime

RAZVOD BRAKA PO TUŽBI

Svaki supružnik ima pravo na razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili ako se objektivno ne može ostvariti zajednica života supružnika.

Da li ste znali?

Od 1980. godine, u pravnom sistemu Republike Srbije (tada još u SFRJ), krivica (preljuba i sl.) nije razlog za razvod braka.

Uz tužbu se dostavljaju i pismeni dokazi: izvod iz matične knjige venčanih, izvod iz matične knjige rođenih za decu, podaci o primanjima, podaci o nepokretnostima i drugoj imovini stečenoj za vreme trajanja braka.

U slučaju smrti jednog od supružnika, njegovi naslednici nemaju pravo na podnošenje tužbe za razvod braka. Međutim, ako je pre smrti jedan od supružnika podneo tužbu za razvod braka, njegovi naslednici mogu već započeti postupak radi utvrđivanja postojanja osnova za razvod braka.

Tužba za razvod braka može se podneti lično ili preko punomoćnika, preporučenom poštom ili na šalteru suda. Ukoliko se tužba podnosi preko punomoćnika, punomoćje mora biti overeno i izdato samo radi zastupanja u brakorazvodnom sporu.

Nakon podnošenja tužbe za razvod braka, prva naredna faza u postupku je posredovanje ili medijacija. Posredovanje po pravilu sprovodi sudija pojedinac, koji ne može biti sudija u postupku za razvod braka. Posredovanje se neće sprovesti ako jedan od

supružnika ne pristane na to. Cilj posredovanja je da dođe do mirenja supružnika ili da se spor reši sporazumom (nagodbom).

Prva faza posredovanja je mirenje. Svrha mirenja jeste da se poremećeni odnos supružnika razreši bez konflikta i bez razvoda braka. Na mirenje se pozivaju oba supružnika, a punomoćnici u ovom postupku ne mogu zastupati supružnike niti prisustvovati mirenju. Sud, odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja, dužan je da sprovede mirenje u roku od dva meseca od dana dostavljanja tužbe. Ukoliko se oba ili jedan supružnik ne odazovu pozivu za mirenje, smatraće se da je mirenje neuspelo. Međutim, ukoliko sud ili ustanova kojoj je povereno mirenje proceni da ima izgleda da do pomirenja dođe, s mirenjem se može nastaviti. Sud, odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja, sastavlja zapisnik o mirenju, koji sadrži izjave supružnika o tome da:

- su se pomirili, u kom slučaju se smatra da je tužba za razvod braka povučena,
- mirenje nije uspelo, u kom slučaju će se nastaviti naredna faza posredovanja: postupak nagodbe.

Nagodba se sprovodi ako mirenje supružnika nije uspelo i to u roku od dva meseca od dana kada je okončan postupak mirenja. Svrha nagodbe je da se poremećeni odnos supružnika razreši bez konflikta nakon poništenja ili razvoda braka. Sud, odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja, nastojaće da supružnici postignu sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine. Supružnici mogu postići sporazum o oba pitanja, u kom slučaju je nagodba uspela, ili samo o jednom od ta dva pitanja, u kom slučaju je nagodba delimično uspela. Bilo da je nagodba uspela ili delimično uspela, sporazum supružnika o deobi zajedničke imovine i/ili o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o poništenju ili razvodu braka. Ukoliko

se oba ili jedan supružnik ne odazovu pozivu za nagodbu, smatraće se da nagodba nije uspela. Međutim, ukoliko sud ili ustanova kojoj je povereno mirenje proceni da ima izgleda da dođe do nagodbe, s postupkom nagodbe se može nastaviti. O nagodbi sud, odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja, sastavlja zapisnik koji sadrži sporazum supružnika o vršenju roditeljskog prava i o deobi zajedničke imovine, odnosno izjave supružnika da nagodba nije uspela.

Iako su mirenje i nagodba obavezni postupci koji se vode posle podnošenja tužbe za razvod braka, a pre zakazivanja ročišta za glavnu raspravu pred sudom, oba postupka takođe počivaju na načelu dobrovoljnosti, što znači da se mogu jednostavno izbeći nepristajanjem na posredovanje ili neodazivanjem na poziv za mirenje ili nagodbu.

Nakon okončanja postupka posredovanja, ukoliko do mirenja ili nagodbe nije došlo, sud blagovremeno zakazuje ročište za glavnu raspravu, na koje poziva oba supružnika, njihove punomoćnike ako ih imaju, kao i eventualno druga lica za koja procenjuje da je potrebno njihovo prisustvo. U pozivu za ročište sud obaveštava stranke o datumu, času, adresi i broju sudnice u kojoj će se ročište održati.

U svim postupcima vezanim za porodične odnose, pa i u postupku za razvod braka, važi istražno načelo. Istražno načelo podrazumeva ovlašćenje suda da utvrđuje činjenice i kada one nisu sporne među strankama, ili da samostalno istražuje činjenice koje nijedna stranka nije iznela.

Ukoliko supružnici ne mogu da se sporazumeju oko vršenja roditeljskog prava, o tome će odluku doneti sud, uz obavezno konsultovanje mišljenja centra za socijalni rad, a deca starija od 10 godina mogu se sama izjasniti s kojim od roditelja žele da žive.

Nakon što sud izvede sve dokaze koji su od značaja za konkretni spor, doneće presudu o razvodu braka, u kojoj će odlučiti o deobi zajedničke imovine, vršenju roditeljskog prava i izdržavanju.

U praksi se najčešće dešava da supružnici prvo podnesu tužbu za razvod braka, pa da tek nakon uspešno razvedenog braka uđu u zaseban postupak podele zajedničke imovine (vidi: Posledice razvoda).

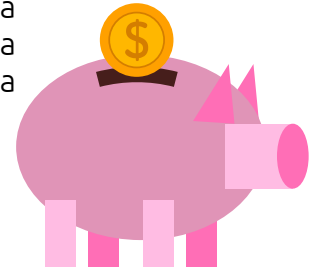
Da li sud može da odbije da razvede brak?

Brak se zasniva na slobodnom pristanku supružnika da ga sklope i da u njemu budu, te, iako u teoriji sud može da odbije da razvede brak u postupku pokrenutom tužbom, u praksi se to veoma retko dešava.

TROŠKOVI

U postupku za razvod braka mogu nastati različiti troškovi, u zavisnosti od toga da li stranku zastupa advokat ili ne. Sudska taksa na tužbu i presudu za razvod braka iznosi 2.660,00 dinara. Advokatski troškovi obuhvataju iznos od 24.750,00 dinara za tužbu i podneske, 29.250,00 dinara za održano ročište, kao i 16.875,00 dinara za neodržano ročište. Ročište neće biti održano ukoliko je sudija zdravstveno ili službeno sprečen, ukoliko stranka ili svedok ne pristupi na ročište, kao i iz drugih razloga (na primer, spis predmeta se nalazi kod veštaka). Sud je zakonom ovlašćen da u ovim sporovima o troškovima postupka odluči po pravičnosti, tako da se često dešava da sud po slobodnoj oceni odluči da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

PRIMER TUŽBE ZA RAZVOD BRAKA

Prvom osnovnom sudu u Beogradu
Bulevar Nikole Tesle 42a, Beograd

TUŽILAC/LJA: ime, prezime, JMBG, adresa, kao i ime i adresa punomoćnika ako ga ima

TUŽENI/A: ime, prezime, JMBG, adresa, kao i ime i adresa punomoćnika ako ga ima

TUŽBA

za razvod braka

Vrednost predmeta spora: _____ dinara

Tužilac/lja i tuženi/a su zaključili brak dana __.__.__. godine u _____
(mesto) pred matičarem Opštine _____ (naziv opštine).

Dokaz: izvod iz matične knjige venčanih

Bračni odnosi supružnika su postali trajno narušeni. Bračna zajednica između supružnika još uvek traje / prestala je dana __.__.__. godine.

Dokaz: saslušanje stranaka

Stranke su u braku dobile dvoje dece i to ćerku _____, rođenu __.__.__. godine i sina _____, rođenog __.__.__. godine.

Dokaz: izvodi iz matične knjige rođenih

Nakon prestanka zajednice života, zajednička deca nastavila su da žive u stanu sa _____.

Tokom braka predlagači su/nisu stekli zajedničku imovinu i to: _____ (pobrojati).

Dokaz: registracioni podaci za kola, izvod iz katastra nepokretnosti

Tužilac/lja je zaposlen/a kod _____ (uneti tačno ime poslodavca) i ostvaruje zaradu od _____ dinara. Tuženi/a je zaposlen/a kod _____ (uneti tačno ime poslodavca) i ostvaruje zaradu od _____ dinara.

Troškovi izdržavanja dece i vođenja domaćinstva iznose _____ dinara mesečno.

Dokaz: kopije računa, saslušanje tužioca/lje

Na osnovu izloženog, predlažemo da sud donese sledeću:

PRESUDU

RAZVODI SE brak zaključen dana __. __. ____ . godine između _____ i _____.

Otac/majka će samostalno vršiti roditeljsko pravo, uz održavanje kontakata s tuženim/om i to svakog drugog vikenda od __ časova u petak do __ časova u nedelju i svake druge srede od __ do __ časova. (Može se tražiti i uređenje provođenja rođendana i praznika s roditeljima, kao i drugačije uređenje odnosa, ovo je samo primer koji se često sreće u praksi.)

OBAVEZUJE SE tuženi/a da na ime izdržavanja maloletne dece _____ plaća mesečni iznos od _____ dinara i to do desetog u mesecu za prethodni mesec, na račun _____.

UTVRĐUJE SE da je tužilac/lja vlasnik s 1/2 udela nepokretnosti _____ (udeo može da bude i drugačiji) po osnovu sticanja u bračnoj zajednici.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Potpis tužioca/lje ili njegovog/njenog punomoćnika

U Beogradu, dana __. __. ____ . godine

ime i prezime

POSLEDICE RAZVODA

Razvedena lica mogu ponovo zaključiti brak, i između sebe, ili zasnovati vanbračnu zajednicu.

PODELA IMOVINE

Nije retka situacija u praksi da supružnici odluče da se prvo razvedu, a da potom vode postupak podele bračne tekovine. Ovi postupci često traju dugo, mukotrpní su i finansijski iscrpljujući. Svaka stvar ili pravo stečeno tokom trajanja braka može biti predmet dokazivanja. Po pravilu, što su odnosi među supružnicima komplikovaniji, duže traje čitav postupak. Na dužinu trajanja postupka utiče i okolnost da je u parnicama radi podele bračne tekovine, usled neslaganja supružnika oko veličine udela u zajedničkoj imovini, često potrebno izvesti dokaz veštačenjem veštaka geodetske, komisijone, mašinske, ekonomsko-finansijske ili druge struke (a u slučaju da su supružnici zajednički gradili kuću, onda i veštaka građevinske struke itd.), koji treba da dostavi sudu nalaz i mišljenje o spornom pitanju.

Sud će o okolnostima veličine udela svakog od supružnika, odnosno doprinosa svakog supružnika u sticanju zajedničke imovine, kao i okolnostima od važnosti za vršenje roditeljskog prava i izdržavanje, po pravilu saslušati svakog supružnika. Sud o okolnostima doprinosa u sticanju zajedničke imovine

može saslušati i svedoke i decu supružnika, ukoliko su odgovarajućeg uzrasta i ukoliko sud nađe da je saslušanje dece celishodno.

Da li ste znali?

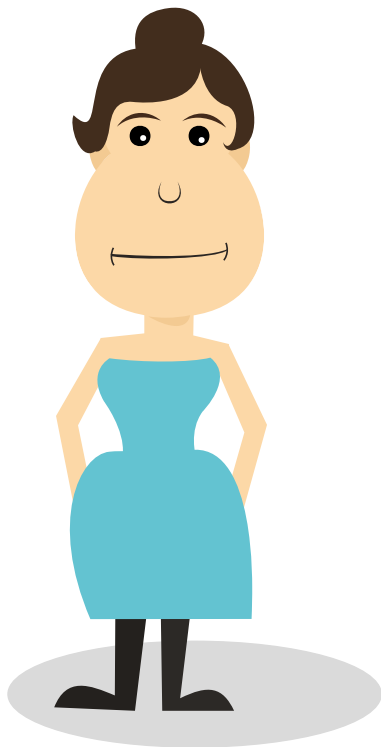
Suvlasnički udeli na zajedničkoj nepokretnosti ne menjaju se ako jedan od razvedenih supružnika otplati kredit za tu nepokretnost, dogradi je, renovira ili na drugi način poveća njenu vrednost, ukoliko nije postignut sporazum razvedenih supružnika (suvlasnika) da se time poveća suvlasnički udeo. Razvedeni supružnik koji je otplaćivao kredit ili ulagao ima prema drugom razvedenom supružniku (suvlasniku) pravo da zahteva isplatu novčanog iznosa koji je srazmeran visini njegovog suvlasničkog udela.

PROMENA PREZIMENA

Supružnik koji je promenio prezime sklapanjem braka može u roku od 60 dana od dana prestanka braka uzeti prezime koje je imao pre sklapanja braka. Nakon isteka tog roka, svaki građanin može da pokrene postupak promene ličnog imena (prezimana), ali je dužan da plati propisane takse.

UPIS RAZVODA U MATIČNE KNJIGE

Matičar po službenoj dužnosti zavodi podatak o razvodu braka u Registar matičnih knjiga.

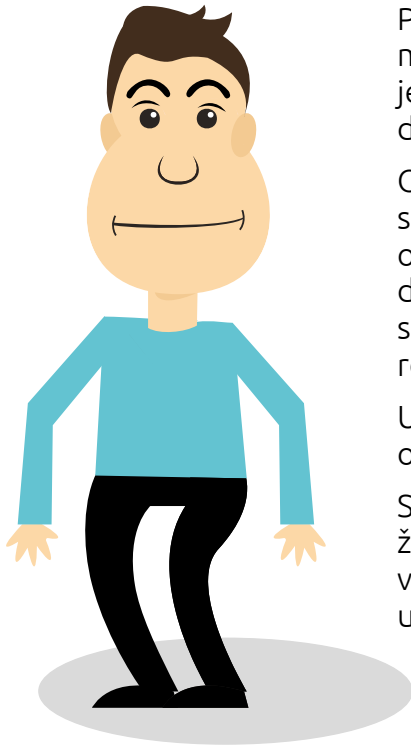

Ukoliko je brak razveden pred inostranim sudom, ne smatra se automatski razvedenim i u Republici Srbiji. Da bi se podatak razvoda upisao u matične knjige, državljanin Republike Srbije podnosi nadležnom višem sudu zahtev za priznanje strane sudske odluke, koja mora da bude pravnosnažna, dostavljena sudu u originalu, legalizovana na propisan način i prevedena na srpski jezik. Tek kada sud donese rešenje o priznanju strane sudske odluke i kada ono postane pravnosnažno, brak se smatra razvedenim u Republici Srbiji.

Oprez!

Mnogi građani koji su se razveli u inostranstvu nisu upoznati s činjenicom da se strana odluka o razvodu braka mora priznati pred sudom Republike Srbije. U praksi često dolazi do situacija da razvedeno lice zakaže novo venčanje i da kasno sazna da u Republici Srbiji još nije razvedeno, a može se desiti da postupak priznanja strane sudske odluke traje i po nekoliko meseci.

VRŠENJE RODITELJSKOG PRAVA I IZDRŽAVANJE DECE

Nakon razvoda braka stupaju na snagu odluke suda vezane za vršenje roditeljskog prava. U odluci o razvodu braka sud će odrediti da li će supružnici zajedno vršiti roditeljsko pravo nad detetom ili će jedan od supružnika samostalno vršiti to pravo.

Pri odluci o starateljstvu nad decom, sud će naročito ceniti mišljenje stručnjaka centra za socijalni rad, koji procenjuje šta je najbolji interes deteta na osnovu interakcije s roditeljima i decom.

Okolnosti od značaja za starateljstvo nad detetom su finansijska stabilnost roditelja, način života, zdravlje roditelja, koje obuhvata i psihičko i fizičko zdravlje, kao i odnos roditelja s detetom, odnosno stepen razumevanja i podrške. Na odluku suda može uticati i izražena želja deteta da živi s jednim od roditelja ukoliko je dete navršilo 10 godina starosti.

Ukoliko za to postoje uslovi, pre svega dobri odnosi roditelja, oni mogu nastaviti zajednički da vrše roditeljsko pravo.

Samostalno vršenje roditeljskog prava podrazumeva da dete živi s jednim roditeljem, koji samostalno donosi odluke o životu deteta, uz obavezu da se konsultuje s drugim roditeljem ukoliko se radi o bitnim životnim odlukama – obrazovanju,

ozbiljnim medicinskim zahvatima, raspolaganju imovinom deteta veće vrednosti, kao i o promeni prebivališta. Nezavisno od samostalnog vršenja roditeljskog prava od strane jednog roditelja, dete ima pravo da se viđa s drugim roditeljem, budući da je u ovim situacijama rukovodno načelo za sud najbolji interes deteta, a za decu je u najboljem interesu da imaju blizak, konstruktivan i konstantan odnos s oba roditelja. O vremenu i načinu viđanja deteta s roditeljem s kojim ne živi takođe odlučuje sud.

U slučaju da odluči da dete poveri jednom roditelju, sud će odrediti novčani iznos koji drugi roditelj treba da plaća svakog meseca na ime izdržavanja deteta. Pravilo je da su roditelji dužni da detetu obezbede isti životni standard koji sami uživaju. Pri tome će sud ceniti kako finansijske uslove drugog roditelja – visinu zarade, imovinu koju poseduje i životni standard, tako i specifične potrebe deteta koje se tiču uzrasta, aktivnosti, eventualnih medicinskih ili drugih potreba. Visina izdržavanja se može menjati tokom vremena u skladu s izmenom okolnosti vezanih za gore nabrojane kriterijume.

Da li ste znali?

Kada su u pitanju maloletna lica, naš zakon ne propisuje obavezu posedovanja pisane saglasnosti roditelja u slučaju da dete putuje u inostranstvo samo, s jednim roditeljem ili u pratnji trećeg lica. Savetuje se, međutim, posedovanje ove saglasnosti, pogotovo što je ju je potrebno predati na uvid na ulasku u pojedine zemlje.

PRAVO STANOVANJA (HABITATIO)

Dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo imaju pravo stanovanja na stanu čiji je vlasnik drugi roditelj deteta ako dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo nemaju pravo svojine na useljivom stanu.

Pravo stanovanja traje do punoletstva deteta.

Dete i roditelj nemaju pravo stanovanja ako bi prihvatanje njihovog zahteva za pravo stanovanja predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja.

IZDRŽAVANJE SUPRUŽNIKA NAKON PRESTANKA BRAKA

Pravo na izdržavanje od strane (bivšeg) supružnika – alimentaciju, ima supružnik koji nema dovoljno sredstava za samostalno izdržavanje, a nesposoban je za rad ili je nezaposlen. Nedostatak sredstava za izdržavanje (potpuno ili delimično) predstavlja obavezan uslov, dok je za naredna dva uslova neophodno ispunjenje jednog ili drugog kako bi bilo osnova za pokretanje postupka za izdržavanje. Nesposobnost za rad postoji ako supružnik nije u mogućnosti da obavlja poslove kojima se stiču prihodi, dok nezaposlenost predstavlja situaciju u kojoj supružnik ne može da nađe posao u svojoj ili srodnoj struci, a intenzivno nastoji da se zaposli.

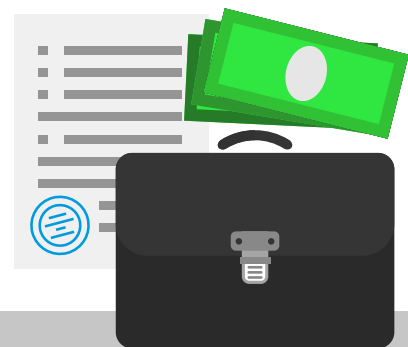
Zahtev za izdržavanje od strane supružnika može se podneti u bračnom sporu. Izuzetno, ukoliko je supružnik propustio da podnese zahtev u bračnom sporu iz opravdanih razloga, to može učiniti posebnom tužbom u roku od godinu dana od dana prestanka braka, ali uslovi za određivanje obaveze izdržavanja moraju postojati kako u trenutku prestanka braka tako i u trenutku podnošenja tužbe za izdržavanje.

Visina izdržavanja se određuje prema potrebama supružnika koji prima izdržavanje i mogućnostima supružnika koji se obavezuje da daje izdržavanje. Izdržavanje se po pravilu određuje u novcu. Izdržavanje supružnika može trajati određeno i neodređeno vreme, a najduže pet godina po prestanku braka. Samo izuzetno, ovaj rok može biti produžen ako naročito opravdani razlozi sprečavaju supružnika da radi. Obaveza izdr-

žavanja prestaje protekom roka na koji je određena, prestankom uslova zbog kojih je određena (supružnik se zaposli ili na drugi način stekne sredstva za samostalno izdržavanje), kada supružnik koji daje izdržavanje izgubi mogućnost za to davanje ili davanje postane za njega očigledno nepravično, smrću jednog od supružnika i zaključenjem novog braka ili formiranjem vanbračne zajednice bivšeg supružnika koji prima izdržavanje.

Sve rečeno važi i za izdržavanje vanbračnog partnera, s tim što je rok za podnošenje tužbe najkasnije godinu dana od dana prestanka zajednice života.

Izdržavanje se može produžiti ako su ispunjeni uslovi, ali zahtev za produženje izdržavanja mora biti podnet pre isteka perioda za koji je dosuđeno izdržavanje, s tim što se početak tog perioda računa od donošenja prvostepene presude.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
368.2(497.11)(035)

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ТУЖИЛАЦА
И ЗАМЕНИКА ЈАВНИХ ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

CHRIS
Mreža Odbora za ljudska prava u Srbiji CHRIS
Network of the Committees for Human Rights in Serbia CHRIS

ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ
JUDGES' ASSOCIATION OF SERBIA

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

**PARTNERI
SRBIJA**

cepris
Centar za pravosuđna istraživanja

**Beogradski centar
za ljudska prava**

ФОРУМ СУДИЈА